
Priopćenje: Akademija je višestruko podcijenila vrijednost šuma

Poštovani,

U knjizi "Hrvatska prirodna bogatstva - zaštita i odgovorni razvoj" Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti napravila je inventuru vrijednosti hrvatskih resursa, pa je procijenila šume (2,6 mil. hektara šuma i šumskog zemljišta) na 6,9 mlrd. USD. Navedena vijest je u sklopu drugih iznesenih podataka iz knjige, poput vrijednosti poljoprivrednog zemljišta, vodnih resursa i sl., pobudila veliko zanimanje hrvatskih medija i javnosti.

Hrvatski drvni klaster pozdravlja nastojanje HAZU-a da se popišu sva državna bogatstva, što može biti veliko ohrabrenje gospodarstvu za nastavak racionalnog i odgovornog korištenja hrvatskih resursa. S druge strane, Hrvatski drvni klaster je zabrinut podcjenjivanjem potencijala i vrijednosti hrvatskih šuma za nekoliko puta.

Nažalost, javnost nije informirana o metodologiji i opsegu izračuna, a izneseni podaci u USD nisu usporedivi s podacima EU institucija, koji se isključivo ističu u EUR, kao i službeni podaci Vlade RH. Stoga je proteklih dana u mnogobrojnim stručnim krugovima na šumi baziranog sektora vođena vrlo intenzivna rasprava, uključujući i Akademiju šumarskih znanosti. Sinteza navedenih stajališta se bazira na prevladavajućem mišljenju da su vrijednosti šuma u ovom slučaju značajno podcijenjene.

Navedena vrijednost od 6,9 mlrd. USD ne odgovara činjeničnom stanju, jer se statična vrijednost hrvatskih šuma i šumskog zemljišta u stručnim krugovima procjenjuje na preko 21 mlrd. EUR (8.000 EUR/ha x 2,6 mil. ha ili 0,80 EUR/m²), dok se njihova dinamična vrijednost, koja uključuje puno važnije i vrijednije općekorisne funkcije šuma (bio-raznolikost, proizvodnju kisika, ponor ugljika, zaštitu od erozije, revitalizaciju ruralnih područja, turistički potencijal, itd.) povećava za dodatnih 5-7 puta, odnosno na vrijednosti od preko 100 mlrd. EUR.

Hrvatska je među prvima u Europi, još pred više od dvadeset godina, prepoznala važnost valorizacije općekorisnih funkcija šuma (OKFŠ), stoga je uveden i zeleni porez, koji je na sve gospodarske subjekte preraspodijelio ulaganje u očuvanje, proširenje i jačanje tih funkcija, a sličnim primjerom služe se i druge članice EU. Znanstvena metodologija izračuna vrijednosti i multiplikativnog utjecaja OKFŠ-a predviđa bodovanje svih važnih faktora koji pridonose utjecaju šuma na kvalitetu života u RH: zaštita tla, prometnica i drugih objekata od erozije; zaštita od bujica i poplava; utjecaj na vodni režim i hidroenergetski sustav; utjecaj na plodnost tla i poljodjelsku proizvodnju; utjecaj na klimu, zaštita i unaprjeđenje čovjekova okoliša; stvaranje kisika i pročišćavanje atmosfere; rekreativna, turistička i zdravstvena funkcija; utjecaj na faunu i lov, te važna uloga zaštitnih šuma i šuma s posebnom namjenom. Bodovanje se vrši ocjenama od 0-10 (*prema podacima Šumarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*).

Zbog svega navedenog, razvidno je da se vrijednost šuma ne može tek paušalno uspoređivati s vrijednosti drugih zemljišta, poput poljoprivrednog, gdje se uz položaj zemljišta i kvalitetu tla uobičajeno vrednuje i gubitak uroda u narednim razdobljima. Šume su održiv i obnovljiv resurs, a u Hrvatskoj imaju godišnji prirast od 9,5-10 mil. m³, a zbog održivog gospodarenja sječe se samo 70% posto prirasta, čime se stalno povećavaju drvene zalihe, koje trenutno iznose 418 mil. m³, dok zaliha kvalitetnih prebornih šuma, smještenih u Lici i Gorskom kotaru, iznosi čak 364 m³/ha (*prema podacima Ministarstva poljoprivrede - Šumskogospodarska osnova područja RH 2016.-2025.*). Tržišna vrijednost drvene mase od cca 7 mil. m³, koja se godišnje posiječe, iznosi oko 240 mil. EUR, dok ukupni prihod na šumi baziranih industrija prelazi 1,8 mlrd. EUR (3,6% BDP-a), što potvrđuje zrelost ove industrije, stvaranje velike dodatne vrijednosti, snažnu međunarodnu konkurentnost te zapošljavanje 53.000 radnika.

Vrijednost šuma i šumskog zemljišta u RH u knjizi HAZU, a prema navodima medija, iznosi 6,9 mlrd. USD (što odgovara vrijednosti od 6,2 mlrd. EUR), odnosno predstavlja vrijednost od 2.384 EUR po hektaru (0,23 EUR/m²). S druge strane, istaknuto stajalište stručnih krugova o vrijednosti šuma od oko 0,80 EUR/m² (8.000 EUR/hektar), što je tržišna vrijednost šuma, višestruko postignuta u trgovini

šumama i šumskim zemljištem u RH proteklih godina, na razini posjeda od 500 do 7.000 ha, dok se za manje posjede redovito postižu veće cijene, koje umnogome ovise od lokalnih uvjeta i karakteristika šumskih sastojina.

Za šumske posjede, koji se nalaze uz prometnice, urbana i turistička središta, na šumovitim otocima i u priobalju, postižu se deseterostruko veći iznosi vrijednosti šuma. Jedan od važnih tržišnih indikatora su i vrijednosti šuma i šumskog zemljišta postignute tijekom otkupa ili izuzimanja zemljišta za potrebe izgradnje javnih prometnica, golf igrališta i sl., kada se također redovito postižu višestruko veće cijene. U tim slučajevima, državne tvrtke, primjerice Hrvatske autoceste, otkupljuju šume i šumska zemljišta od građana ili od RH. Za ilustraciju može poslužiti podatak da su Hrvatske autoceste redovito na razini cijele RH otkupljivale zemljište po 30-50 KN/m² (4-6,5 EUR/m²), primjerice u središnjoj Istri po 47 KN/m² (6,2 EUR/m²), dok su u okolici Velike Gorice za potrebe izgradnje autoceste prema Sisku plaćale od 26 do 150 KN/m² (3,4-19,70 EUR/m²), plus vrijednost zatečene poljoprivredne ili šumske kulture.

Uzimajući u obzir gore navedeno, može se zaključiti da je pristup HAZU-a pri procjeni vrijednosti šuma nije vodio računa o specifičnim posebnostima šuma u Hrvatskoj, niti je usklađen s kretanjem tržišnih pokazatelja. Postignuta diskrepancija između dvije vrijednosti (razlika od nekoliko puta) je tolika, da se teško može pretpostaviti kako se radi tek o razlikama u interpretaciji statističkih podataka ili o izboru pogrešne metodologije, već je očigledno u početnim pozicijama HAZU istraživanja zauzet preskroman pristup vrednovanju šuma, nisu uzete u obzir njihove općekorisne funkcije i krucijalna važnost šuma kao glavnog ponora CO₂ u 21. stoljeću. Uzimajući u obzir sva moguća ograničenja tržišnog pristupa u izračunu (udio, vrstu i položaj šuma na kršu, sve veći utjecaj elementarnih nepogoda i požara, zdravstveno stanje šuma u pojedinim dijelovima RH, itd.), koja bi eventualno mogla djelomično utjecati na korekciju navedene tržišne vrijednosti, treba još dodati, da uz navedene općekorisne funkcije šuma u izračun obavezno treba uključiti i važan geopolitički i strateški položaj RH i sredozemnu orijentaciju. Europi trebaju njezine šume, stoji na početku EU strategije o šumama, a ista spoznaja je poslužila kao osnova za novi europski koncept nisko-ugličinog gospodarstva, što proizlazi iz protokola iz Kyota, konvencije iz Rija te iz COP21 i COP22 dokumenata. Sve navedeno snažno potkrjepljuje tezu da su šume jedan od najvrjednijih resursa u RH, budući da je 48% teritorija pokriveno šumama i šumskim zemljištem, a da s druge strane šume nisu do sada označene kao jedan od glavnih državnih identiteta, niti su na šumi bazirane industrije do sada zauzimale ključnu ulogu u strateškim državnim dokumentima.

Političke elite su do sada rijetko detaljnije komentirale vrijednost šuma. U poslovičnim obraćanjima kroz medije ili kroz periodičke predizborne rasprave u političkom životu, šume se redovito od strane političara defoltno označavaju kao važne. Tijekom 2011. godine, uslijed političkih rasprava o namicanju sredstava za otplatu rastućeg inozemnog duga, ali i u kontekstu stručnih rasprava o budućnosti šumarstva u RH, odnosno o realizaciji mogućeg koncesijskog modela upravljanja državnim šumama (državne šume predstavljaju 75%, nasuprot 25% u privatnim šumama), dio čelnništva HSS je također špekuliralo s ukupnom tržišnom vrijednosti šuma od 60-65 mlrd. EUR, a slične procjene su tada zabilježene i kod pojedinih akademskih stručnjaka.

U Hrvatskoj velik problem predstavlja činjenica što se cijene šumskog zemljišta i kupoprodaja ne evidentiraju i ne obrađuju na statističkoj razini. U susjednoj Sloveniji cijene šuma analizira Geodetska uprava RS, a dobivaju ih temeljem prikupljenih podataka prilikom kupoprodaje šuma i šumskih zemljišta. Utvrđena je prosječna cijena od 0,55 EUR/m² ili 5.500 EUR za hektar. Treba istaknuti da cijene šuma ovise o kvaliteti i vrsti šume, količini zaliha te o položaju, odnosno o otvorenosti šuma kroz šumske prometnice. Uzmemo li u obzir prosječne slovenske cijene i primijenimo ih na šumske površine u Hrvatskoj, dobivamo vrijednost od 14,3 mlrd. EUR (5.500 EUR x 2,6 mil. ha), što je ponovno više nego dvostruko od predmetnog izračuna HAZU-a. Ovdje treba istaknuti da su šume u Hrvatskoj i Sloveniji teško vrijednosno usporedive, budući da u Sloveniji dominiraju četinjače, a u Hrvatskoj ipak skuplje listače. Također, veliki dio Slovenskih šuma ima u Alpama i na kršu zaštitnu funkciju, kao i šume na hrvatskom kršu, dok se najvrjedniji dio hrvatskih gospodarskih šuma nalazi u Slavoniji, sa sastojinama prestižnog slavonskog hrasta, gdje je i sama cijena okolnog plodnog poljoprivrednog zemljišta znatno veća. Ista činjenica je snažno doprinijela atraktivnosti slavonskih šuma kroz povijest, budući da su u 19. i 20. stoljeću glavni vlasnici šuma bile tada najveće europske plemićke i industrijske obitelji.

Postoje i drugi primjeri naglašene trgovine šumama i šumskim zemljištem na EU razini, u kojima su istaknute znatno veće jedinične vrijednosti. U Rumunjskoj je zabilježen intenzivan promet šumama, jer je proteklih desetljeća došlo do šireg procesa denacionalizacije i novi vlasnici nude njihove šume na europskom i svjetskom tržištu. Cijene se uglavnom kreću od 0,40 EUR/m² do 1,50 EUR/m². Cijene šuma u zapadnoj Europi se također kreću od 0,80 do 1,80 EUR/m², dok se u pojedinim dijelovima novih EU članica teško dostupne i slabije atraktivne šume s manjim udjelom ekonomskih sastojina nude po cijeni od 0,50 EUR/m². Primjenom i usporedbom bilo kojeg od navedenih modela, dolazi se do zaključka da je vrijednost hrvatskih šuma i šumskog zemljišta puno veća od navedenog iznosa.

Na kraju, treba spomenuti da je autor HAZU-ove knjige akademik Mirko Zelić, ugledni stručnjak za područje fosilnih goriva i izvora energije, a upravo se ovih dana na razini EU vode rasprave o paketu energetske zakona i budućem položaju obnovljivih izvora energije (OIE). Snažni fosilni lobiji otvoreno propituju održivost biomase i šumskih resursa. Poznato je da su proteklih desetljeća u različitim strateškim dokumentima RH upravo industrije bazirane na fosilnim i vinilnim resursima i dalje označavane kao osnovica za budući razvoj RH, a što je sada u suprotnosti s novim EU politikama. EU snažno favorizira zelenu i kružnu ekonomiju, koje se baziraju upravo na održivim europskim sirovinama, recikliranju i ponovnoj uporabi. Bilo bi vrlo korisno, ako bi vodeće akademske institucije mogle iskoristiti sve svoje raspoložive kapacitete, kadrovski potencijal i akumulirana znanja te nastaviti s pripremom i objavom ključnih razvojnih dokumenata, prije svega s izradom gospodarske i izvozne strategije RH, što je bez sumnje potrebno za daljnji gospodarski razvoj RH.

Hrvatski drvni klaster smatra da se u navedenom slučaju radi o pogrešnom izračunu vrijednosti šuma i šumskog zemljišta, posebice jer isto dolazi od strane krovne državne institucije, neupitnog autoriteta i znanstvenog kredibiliteta, koja je u svome dosadašnjem radu predvodila i trasirala razvoj cijelog društva. Hrvatski drvni klaster je član Europske konfederacije drvne industrije CEI BOIS, sa sjedištem u Bruxellesu, i aktivno je uključen u rasprave o sektorskim politikama, kao i o budućnosti na šumi baziranog sektora te aktivno sudjeluje u radu ekspertnih skupina u radnim tijelima Europske komisije te u radu intergrupa Europskog parlamenta. O navedenoj temi i stajalištima već su obaviješteni pojedini hrvatski zastupnici u Europskom parlamentu, koji su prethodno iznosili stavove o podcijenjenosti i slaboj poziciji šuma i ruralnih područja u RH i koji također dijele stajališta da je položaj šuma u Hrvatskoj općenito zanemaren.

Sektorski stručnjaci i predstavnici gospodarstva u djelatnostima šumarstva, prerade drva, proizvodnje namještaja i proizvodnje energije iz drva mišljenja su da navedeno stajalište HAZU o vrijednosti šuma nije usklađeno s tržišnim prilikama u Hrvatskoj i EU te da može imati posljedično štetni utjecaj na daljnje politike Vlade RH, interes ulagača i da može dugoročno derogirati i umanjiti značaj i položaj na šumi bazirane industrije, koja uz druge navedene pozitivne karakteristike ostvaruje čak 10,5% hrvatskog izvoza.

Cilj ovog priopćenja nije želja za polemiziranjem ili nastavkom javnih rasprava oko ove teme, već utvrđivanje realne vrijednosti šuma i šumskog zemljišta u RH. Hrvatski drvni klaster predlaže da se u narednom periodu provede opsežno istraživanje, koje će uzeti u obzir znanstvene činjenice, ovdje iznesene čimbenike, ali i stavove zainteresirane javnosti i koje će sukladno europskim standardima odgovarajuće valorizirati vrijednost šuma i šumskog zemljišta, a rezultati istraživanja mogu poslužiti kao dobra osnova za još bolje pozicioniranje na šumi baziranih industrija u hrvatskom gospodarstvu.

U Zagrebu 05. prosinca 2016.

Hrvatski drvni klaster

Marijan Kavran, direktor

Šume u EU

EU nema harmoniziranu šumarsku politiku, nego je to područje prepušteno zemljama članicama. Isto ne znači da EU ne vodi aktivan pristup unaprjeđenju prilika u sektoru, posebno kroz EU šumarsku strategiju iz 2013. i kroz niz politika i zakonskih rješenja (kružna ekonomija, kaskadna uporaba drva) Europska komisija potiče još veće korištenje šuma i drva kao jednog od glavnih obnovljivih resursa. Sa socioekonomskog stajališta, iskorištavanjem šuma dobivaju se važni sirovinski resursi, naročito drvena sirovina. U EU se drvo najviše koristi u energetske svrhe - 42% njegove ukupne količine, u odnosu na 24%, koje se koristi za potrebe pilanske prerade. Oko 17% drva se koristi u industriji papira, a tek se 12% europskog drva iskoristi u industriji drvenih ploča, koja je najglasniji protivnik sve veće uporabe drva u energetici, budući da se polovina potrošnje obnovljive energije u EU dobiva upravo od drva. Osim drva, koje je glavni šumski proizvod, europske šume su izvor drugih proizvoda poput hrane, najčešće u obliku bobičastog voća i gljiva. U šumi se mogu dobiti pluto, smole i razna ulja. Šume su u EU zaslužne za mnoga radna mjesta, jer na šumi bazirane industrije zapošljavaju čak 3 mil. radnika, naročito u ruralnim područjima. Samo je 4% šuma u EU netaknuto ljudskom rukom; 8% šuma je zasađeno, dok ostatak pripada kategoriji tzv. polu-prirodnih šuma, tj. šuma koje oblikuje čovjek. Europske šume su većinom u privatnom vlasništvu, otprilike 60% površina, nasuprot 40% šuma u javnom i državnom vlasništvu.

Šume u RH

Šume u Hrvatskoj su prema svom sastavu mješovite, dominiraju šume listača, bukve i hrasta, sa udjelom četinjača tek nešto iznad 10%. One su, usporedimo li ih sa stanjem drugih šuma u regiji JIE, u vrlo dobroj kondiciji, što dugujemo tradiciji upravljanja šumama od preko 250 godina i utjecaju germanskog pristupa održivom gospodarenju. One su u svakom smislu usporedive sa šumama u EU, s time da su naše šume prirodne, a drvo iz prirodnih šuma ima bolju strukturu vlakana, za razliku od mnogih europskih šuma, u kojima dominira plantažni uzgoj. Kvaliteta drva se reflektira na kvalitetu drvoprerađivačkih proizvoda, a isto utječe na prepoznatljivost i konkurentnost hrvatskog drvoprerađivačkog sektora na svjetskom tržištu, pa su primjerice sortimenti slavonskog hrasta, namještaj i parket među najtraženijima u Europi. Naše šume ubrajaju se u najrasprostranjenije i najzdravije šume u Europi s velikom bio-raznolikošću u odnosu na veličinu našeg teritorija. S obzirom na zemljopisni položaj, odnosno činjenicu da teritorijem RH prolazi granica između eurosibirsko-sjevernoameričke i mediteranske regije, u našim šumama razlikujemo preko 60 šumskih zajednica te oko 4.500 biljnih vrsta i podvrsta, a veliki dio naših šuma uključen je u EU ekološki program NATURA 2000.

Prva nacionalna šumarska inventura izvršena je 2010. godine, a autor je bio prof. dr. Juro Čavlović sa Šumarskog fakulteta u Zagrebu. U inventuri je primijenjena tada najsuvremenija metodologija - podaci su prikupljeni satelitskim snimkama, kao i kroz GIS okružje. Inventura je multidisciplinarno utvrdila da šume imaju neprocjenjivu važnost za RH. One su izvor bioraznolikosti i presudan spremnik ugljika u nadzemnoj i podzemnoj biomasi živog drveća, spremnik ugljika u mrtvom drvu, šumskoj paprati i šumskim tlima. Naručitelj inventure je bilo tadašnje Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva. Glavne karakteristike šuma u Hrvatskoj su održivost-potrajnost gospodarenja, koje se bazira na višegodišnjim osnovama i planovima, obnavljanje sastojina, dominacija prirodnih šuma i domaćih vrsta drveća te respektabilna drvena zaliha. Da se šumama u RH gospodari na održivi način, prema odredbama Helsinškog procesa iz 1993. godine, svjedoče i odredbe Zakona o šumama te prestižni FSC certifikat iz 2001. godine, a danas preko 300 gospodarskih subjekata u RH posjeduje FSC certifikat, koji je na međunarodnom tržištu jamstvo da drvo dolazi iz održivo upravljanih šuma. U pripremi je druga šumarska inventura.